

DVA2009 – ws05 / ws06 – verslag: Duurzaam regionaal ondernemen en beleid en praktijk van de regionale voedselvoorziening.

Inleidingen / presentaties van:

1. Joop de Koeijer, akkerbouwer van het streekproduct Zeeuwse Vlegel (zie www.zeeuwsevlegel.nl) en bestuurslid Nederlandse Akkerbouw Vakbond (zie www.nav.nl)
2. Gerard Titulaer, regionale coöperatie: O-regional. Zie www.oregional.nl
3. Mark Reinders, HempFlax, hennepvezels en toepassingsmogelijkheden. Zie www.hempflax.com
4. Willem Treep, Willem en Drees, lokale boerderijproducten in de lokale super. Zie www.willemendrees.nl
5. Hans Geurts, voorzitter Nederlandse melkveehouders vakbond, belangenbehartiging voor melkveehouders. Zie www.nmv.nu

Het inspireert een werkgroep met inleidingen van mensen die gaan voor een goed en lokaal landbouwproduct. Die samenwerken met lokale instanties, andere producenten en consumenten.

De Koeijer benadrukt de goede voorbereiding voor het in de markt zetten van een eigen regionale broodtarwesoort de Zeeuwse Vlegel genaamd. Zeeuwse Vlegel is een initiatief van jonge Zeeuwse boeren en boerinnen. In 1991 hebben zij in samenwerking met molenaars, bakkers, de Zeeuwse Milieu Federatie, consumenten- en landbouworganisaties het Zeeuwse Vlegel volkorenbrood op de markt gebracht. Naast het zoeken naar de juiste tarwe was er ook de steun van lokale organisaties als de Zeeuwse Milieu Federatie en een duwtje in de rug van een enthousiaste gedeputeerde. De productie is gegarandeerd duurzaam (geen kunstmest en geen bestrijdingsmiddelen) en na 18 jaar ervaring inmiddels heeft men het keurmerk 'Erkend streekproduct'. De meerprijs voor een brood gemaakt van Zeeuwse vlegel is € 0,10. Dat is nodig omdat de productie van Zeeuwse vlegel-tarwe 6 ton per hectare is ten opzichte van 10 ton (voeder)tarwe normaal.

Mooie dia's ondersteunen de voordracht van de Koeijer. Hij benadrukt dat dit initiatief niet duidelijk maakt dat liberalisering in de landbouw zou werken. De prijs van Zeeuwse Vlegel daalt namelijk mee als de prijs de normale graanprijs daalt.

Titulaer beschrijft de coöperatie Oregional als een koppeling van landwaarden en productiewaarden. De coöperatie werkt in de regio Nijmegen met 100 tot 200 boeren in een straal van zo'n 50 kilometer en is daarmee ook grensoverschrijdend. Van de coöperatie kunnen producenten, winkeliers en ook burgers lid zijn, wat belangrijk is voor de maatschappelijke steun. Er wordt nadrukkelijk gewerkt aan ketenverkorting en daarmee ook aan een andere verdeling van de opbrengst, die in de gangbare keten zeer ten nadele van de boer/producent is. Men biedt met deze regionale duurzame seizoensgebonden landbouw een tegenwicht tegen de mondiaal georiënteerde grootschalige landbouw.

Men levert (nog) niet aan supermarkten maar vooral aan zorginstellingen, scholen, cateraars, bedrijfskantines en de horeca. Op deze manier kan men de boeren een meerprijs van 15 tot 30% bieden.

Hennep is voor velen vooral bekend van de joints, maar de hennep die HempFlax gebruikt is daarvoor niet geschikt. Het levert een ijzersterke vezel die gebruikt kan worden voor een grote hoeveelheid producten zoals kledingvezels (als vervanger van katoen), kattenbakkorrels en isolatiemateriaal tot onderdelen van auto's. Vooral het verschil met katoen is opzienbarend:

- de productie van 1 kg hennepvezel kost 700 liter water, terwijl 1 kg katoen 17.000 liter water kost;

- er wordt bij hennep heel weinig gebruik gemaakt van bestrijdingsmiddelen, de mondiale katoenteelt daarentegen beslaat 4% van de landbouwooppervlakte en gebruikt 26% van het totale chemische bestrijdingsmiddelengebruik.

Maar ook biedt de toepassing van hennep voordelen ten opzichte van het gebruik van glasvezels: bij de productie van 1 kg hennepvezels wordt 1,1 kg CO₂ opgenomen, bij de productie van 1 kg glasvezels wordt 3,8 kg CO₂ uitgestoten.

Reinders vertelt enthousiast over de vele mogelijkheden van de hennep en de manier om voor deze milieuvriendelijke producten nieuwe markten te vinden. HempFlax is gevestigd in Oude Pekela en betreft alle hennep van boeren in een straal van 50 kilometer rond de fabriek. Ook worden hier andere vezels zoals afkomstig van vlas en brandnetels geproduceerd.

Om hennep meer kans te geven zou de Nederlandse overheid – volgens Reinders – het Duitse voorbeeld moeten volgen, en de teelt moeten financieel en via bewustwording van de voordelen, moeten ondersteunen. Dit is ook nodig om de stilstand in de ontwikkeling van teelttechnieken - die is opgetreden na het verbod op hennep in 1930 – in te lopen.

Willem en Drees brengen regionaal geproduceerde aardappelen, groente en fruit van de boer naar de winkel. Men plaatst aparte schappen met streekproducten in de supermarkten., onder de titel: 'Het beste van de boeren uit de buurt'.

Het werkgebied is nu nog alleen Midden-Nederland, maar het concept verspreidt zich snel. In 2010 wil men in 8 tot 10 regio's actief zijn op 200 tot 300 locaties.

Treep vertelt over de systematische marketingaanpak, maar benadrukt vooral de missie: vers, kwaliteit en regionaal. Daarmee is er een korte keten en kan de boer een goede prijs krijgen; zo'n 15 tot 20% meer bij gangbare producten (biologische boeren krijgen een vergelijkbare prijs). De reacties van consumenten zijn erg positief. De potentiële doelgroep is zo'n 35% van de consumenten, met name de *cultural creatives*.

Geurts, voorzitter van de Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV), geeft aan dat de wereldmarkt voor de melkveehouder erg instabiel is. Door de hervormingen van het Europese landbouwbeleid is men hier steeds meer van afhankelijk. Zo werd in 2003 een gegarandeerde melkprijs verlaagd, en kreeg men deze deels gecompenseerd door inkomenssubsidies. Vanaf die tijd werd het melkquotum ook steeds verder vergroot ondanks dat hier geen koopkrachtige Europese vraag tegenover stond. In 2015 wil men de zuivelquotering afschaffen.

Deze hervormingen hebben geleid tot halvering van de melkprijs dit jaar. In diverse Europese landen volgden protestacties boze melkveehouders.

De NMV is aangesloten bij de European Milk Board (EMB) die deze protesten coordineerde. Geurts geeft aan dat deze organisatie geen verlenging wil van de subsidieregelingen maar een flexibele regulering van het aanbod. Men wil dat de Europese overheid een raamwerk biedt om vraag en aanbod op middellange termijn op elkaar af te kunnen stemmen.

Melkveehouders kunnen door deze flexibele Europese melkquotering en importheffingen een kostendekkende melkprijs verkrijgen uit de Europese markt. De subsidies kunnen dan worden afgeschaft, de dumping van overschotten in ontwikkelingslanden kan worden gestopt, en de Europese overheid kan stoppen met de grootschalige opslag van melkpoeder en boter. Zo werd dit jaar al 3,5 miljard liter melk opgeslagen wat gelijk is aan de jaarproductie van heel België.

Dit alles bespaart de belastingbetaler veel geld. De consument wordt verder geholpen door dit alternatief omdat men verzekerd is van zuivelproducten voor een redelijke prijs, in plaats van hoge prijzen bij tekorten. Bij overschotten worden deze prijzen ook niet verlaagd door de detailhandel.

Hij benadrukt dat zij ook boeren in de berggebieden van Europa en de Afrikaanse boeren een eerlijke prijs gunnen. Deze boeren kunnen slechts overleven bij een kostendekkende prijs op hun eigen markt, en zullen een concurrentieslag op de wereldmarkt verliezen.

In de discussie met de aanwezigen bij deze werkgroep kwamen een aantal punten aan de orde:

- De mainstream aan beleid van het ministerie van LNV is toch nog steeds erg gericht op de grootschalige export. De activiteiten van het ministerie rond regionale productie en ketenverkorting dragen volgens de aanwezigen weinig bij aan deze duurzame ontwikkeling.
- Georganiseerde consumentengroepen kunnen het verschil maken met de ontwikkeling van duurzaam regionaal voedsel.
- Zonder goede maatschappelijke coalities zijn regionale initiatieven niet goed mogelijk. Titulaer benadrukt dat men meer kan verwachten van de steun van de provinciale en gemeentelijk overheid, dan van het ministerie van LNV die vooral kiest voor de wereldmarkt.
- De huidige wet- en regelgeving is in hoge mate bepaald voor de zeer grote industriële voedselproducenten. Dit levert nadelen op voor bijvoorbeeld de productie van rauwmelkse kaas, en het gebruik hennep voor auto-onderdelen (strengere ISO-normering). Volgens Reinders wordt de duurzame productie zo geremd door wet- en regelgeving. Dit is een belangrijk actiepoint.
Ook kleinschalige boeren in Oost-Europa hebben veel last van te hoge hygiëne-eisen die hen op te hoge kosten jagen en hen van de eigen markt afdrukken. Het is duidelijk dat de West-Europese voedingsmiddelenindustrie en detailhandel profiteert van deze EU-uitbreiding, ten koste van deze kleine boeren.
- Samenwerking in EU-verband van deze regionale duurzame voedselstrategie is belangrijk.
- Geen discussiepoint, maar een vraag achteraf van John Huige: is er een overlegpunt waarin dit soort initiatieven af en toe informatie, ideeën en acties uitwisselen? En als het er niet is, wie onderneemt actie om hiertoe te komen?

gespreksleider: John Huige

verslag: John Huige en Guus Geurts
11 november 2009